

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З КУРСУ
«ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ДУМКИ»**

Умань – 2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З КУРСУ
«ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ»**

*для студентів-економістів
усіх форм навчання*

Затверджено на засіданні кафедри
економічної теорії
Протокол №1 від 28.08.2015 р

Умань – 2015

Плани семінарських занять та завдання для самостійної роботи з курсу «Історія економіки та економічної думки» для студентів-економістів усіх форм навчання / Укл.: Фицик Л. А. – Умань, 2012. – 43с.

Укладач:

Фицик Л. А., к. і. н., доц. кафедри економічної теорії Уманського національного університету садівництва

Відповідальна за випуск завідувач кафедри економічної теорії В. С. Костюк, канд. екон. наук, зав. Кафедри економічної теорії Уманського національного університету садівництва

Рецензенти:

Кірдан О. П., к. е. н., доцент кафедри економічної теорії Уманського державного педагогічного університету ім. П. Г. Тичини.

Бечко П. К., к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту Уманського національного університету садівництва.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії 28 cthgyz 2013 5., протокол 18.

Рекомендовано до видання навчально-методичною комісією факультету економіки і підприємництва, протокол № 1 від 1.09 2015 р.

ПЕРЕДМОВА

У системі економічних наук важливе місце посідають історико-економічні дослідження, роль яких неупинно зростає. Це обумовлено низкою причин, з-поміж яких варто назвати такі. По-перше, перехід суспільних наук до нової загальнонаукової парадигми та використання принципів системно-синергетичного підходу в аналізі економічних процесів та явищ різко актуалізує знання про їх становлення і розвиток. Наукове пізнання економічної системи стає неможливим без дослідження їх генезису.

По-друге, свідома організація суспільства і його економічної сфери обумовлює необхідність пізнання й урахування історичного досвіду господарської діяльності людей. У ньому викристалізуються найбільш життєздатні та ефективні форми господарювання, що пройшли суспільний відбір і забезпечили пристосування до змін у зовнішніх умовах життя суспільств. Тому історичний досвід стає важливою передумовою свідомого вибору варіантів рішень та дій, джерелом для практичних перетворень.

По-третє, у змісті економічної освіти відбуваються суттєві зміни, пов'язані з її фундаменталізацією та формуванням загальноекономічних та професійних компетенцій. Перебудова освітньої діяльності на компетентісних засадах потребує вироблення у студентів таких якостей, як здатність системно аналізувати історичний розвиток господарської сфери суспільства, розуміти об'єктивність історичних змін, розрізняти видатні та провальні господарські рішення, реформи та революційні перетворення тощо.

Інтегрована дисципліна «Історія економіки та економічної думки», що читається для студентів другого курсу всіх економічних спеціальностей, виникла на базі синтезу найбільш вагомих положень таких навчальних курсів, як «Економічна історія» та «Історія економічних учень». Нагромаджені ними наукові знання про історичний розвиток господарської сфери суспільства в новій дисципліні розглядаються з позицій власного предмета та методів аналізу.

Предмет курсу: розвиток історичних форм господарських одиниць, способів їх взаємодії та відображення цих характеристик господарської системи в економічній думці.

Мета курсу -- формування у студентів стійкого уявлення та творчого осмислення процесів зародження та еволюції господарства та економічної думки, її різноманітних напрямків і течій.

Головними завданнями курсу є:

- виховання ринкового економічного мислення;
- оволодіння основними економічними категоріями, принципами і законами в історичному аспекті їх розвитку, систематизація економічних знань;
- ознайомлення з альтернативними методами економічного регулювання та принципами економічної політики в їх еволюції;
- забезпечення фундаментальної економічної підготовки фахівців з урахуванням передових здобутків історико-економічних дисциплін;
- формування у студентів принципів сучасного економічного мислення;
- поглиблення знань з економічної теорії;
- оволодіння методами історико-економічного аналізу процесів і явищ економічного життя суспільства.

Методологічні засади дисципліни ґрунтуються на використанні положень цивілізаційної парадигми суспільного розвитку, принципів системно-синергетичного аналізу економічних процесів, а також спеціальних методів економічної науки.

Після вивчення курсу «Історія економіки та економічної думки» студент повинен *знати:*

- основні історичні факти та суспільно-економічні процеси, що характеризують генезис та розвиток господарств країн європейської цивілізації;

- головні напрями і школи економічної думки, де знайшли відображення процеси господарського розвитку суспільств Європейської цивілізації;

- періодизацію економічної історії та історії економічної думки;

- історію розвитку економічних інститутів сучасного господарства;

- наукові здобутки провідних представників економічної думки;

- основні закономірності виникнення і розвитку економіки та економічних уявлень, їхню залежність від конкретно-історичних ситуацій;

- економічні концепції основних шкіл і напрямків економічної думки;

- досягнення видатних вчених – економістів і їхній внесок у розвиток економічної науки;

А також *уміти*:

- оцінити економічні ідеї і погляди в залежності від їхньої приналежності до тих чи інших шкіл чи напрямків;

- розпізнавати різні економічні школи, течії і напрями, типи і форми господарювання;

- аналізувати економічні ситуації з позицій різних наукових концепцій;

- користуватися категоріально-понятійним апаратом, запропонованим різними школами;

- простежувати взаємозв'язок дій у сфері економічної політики з теоретичними концепціями минулого і сьогодення;

- пояснити взаємозв'язок між економічними фактами, економічною теорією, економічною історією та історією економічної думки.

- аналізувати економічний розвиток у тісній взаємодії з політичними, соціальними, культурними та іншими чинниками;

- систематизувати, критично осмислювати та використовувати набуті історико-економічні знання для аналізу сучасної економіки;

- користуватися категоріально-понятійним апаратом, запропонованим різними школами;

- простежувати взаємозв'язок дій у сфері економічної політики з теоретичними концепціями минулого і сьогодення;

- пояснити взаємозв'язок між економічними фактами, економічною теорією, економічною історією та історією економічної думки.

Логіка і структура дисципліни «Історія економіки та економічної думки» та передбачені цією програмою методи її вивчення дають можливість студентам засвоїти необхідний обсяг науково-теоретичних знань, що обумовить можливість цілісного сприйняття процесу функціонування сучасної економіки на національному і загальносвітовому рівнях.

Як підсумок роботи на семінарських заняттях студенти повинні отримати оцінку їх роботи в аудиторії (від 0 до 30 балів). Крім цього, протягом семестру проводяться модульні контрольні роботи, колоквіум, творчі завдання, які оцінюються від 0 до 10 балів кожна.

У методичних матеріалах до кожної з тем пропонуються тести, запитання для самостійного вивчення, підготовка та перевірка засвоєння яких може здійснюватися у різних формах:

- як реферативні завдання, тематику яких подано у даних методичних матеріалах;
- як підготовка творчого завдання, яку запропонує викладач.

Ці види робіт є вибірконими і в загальній сумі можуть дати від 0 до 10 балів кожна.

Студент може отримати від 0 до 70 балів, які враховуються у підсумковій оцінці за результатами іспиту.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ ТА РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

Структура навчальної дисципліни

Назва	Обсяг, год.				
	лекції	семінарські заняття	індивід. робота	самостійна робота	загалом
Модуль 1. Теоретико-методологічні засади історії економіки та економічної думки. Господарство та економічна думка стародавнього світу та періоду середньовіччя.					
1. 1.Змістовний модуль 1. Предмет і метод історії економіки та економічної думки	2	2	4	4	8
1.2. Змістовний модуль 2. Общинне господарство в період формування основ цивілізацій	-	-	-	4	4
1.3. Змістовний модуль 3. Господарство та економічна думка на етапі становлення ранніх цивілізацій	4	4	4	6	16
1.4. Змістовний модуль 4. Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя	4	2	4	8	18
Всього	10	8	12	22	46
Модуль 2. Господарство та економічна думка в умовах становлення та розвитку ринкового господарства (XVI – початок XX ст.)					
2.1. Змістовний модуль 5.Становлення ринкового господарства та економічна думка європейських країн (XIX – I пол. XVII ст.).	4	2	4	8	18
2.2. Змістовний модуль 6.Формування господарства індустріального суспільства та становлення економічної теорії (друга пол. XVII ст. – 60-ті роки XIX ст.).	4	4	4	8	20
2.3. Змістовний модуль 7. Становлення ринкових форм господарства в Україні (друга половина XVII – 60- ті роки XIX ст.)	-	2	2	8	12
2.4.Змістовний модуль 8. Основні тенденції розвитку ринкового господарства провідних країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції та їх	4	2	4	8	16

відображення в економічній думці (70- ті роки XIXст. – початок XX ст.)					
Змістовний модуль 9. Особливості розвитку господарства індустріального суспільства і основні напрямки теоретичних досліджень в українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)	-	2	4	10	16
Всього	12	12	18	42	84
Модуль 3. Національне господарство провідних країн світу в глобальному економічному середовищі (XX – поч. XXI ст.)					
3.1. Змістовний модуль 10. Господарство та економічні дослідження в період державно-монополістичного розвитку суспільства Європейської цивілізації	4	2	2	8	18
3.2. Змістовний модуль 11. Еволюція ринкових систем господарства провідних країн світу (50 – 80 і рр. XX ст.)	4	2	2	4	12
3.3. Змістовний модуль 12. Світове господарство на етапі інформаційно-технологічної революції та основні напрямки економічної теорії наприкінці XX – початку XXI ст.	2	2	2	4	12
3.4. Змістовний модуль 13. Економічний розвиток українських земель в умовах радянської економічної системи та його трактування в економічній літературі	-	-	4	2	10
Всього	10	6	10	18	96
Всього годин	32	26	40	82	180

Модуль 1

Заняття 1. Вступ. Предмет і метод історії економіки та економічної думки

Семінарське заняття (2 год.).

1. Предмет, метод, функції та завдання історії економіки та економічної думки
2. Структура курсу. Етапи розвитку і періодизація історії економіки та економічної думки.
3. Значення курсу для творчого підходу у вивченні сучасних економічних явищ.

Запитання для обговорення:

1. Еволюція розвитку і типи господарської організації суспільства.
2. Розвиток економічної думки: історичний контекст.
3. Зв'язок історико-економічного пізнання з розвитком економічних знань.
4. Економічна наука в системі економічних знань.

Теми рефератів:

1. Місце і роль історії економіки та економічної думки в системі підготовки спеціалістів з вищою економічною освітою.
2. Умови й напрями економічних досліджень в історії економіки та економічної думки.
3. Становлення та розвиток історії економіки та економічної думки та їх зв'язок з етногенезом українського народу.

Контрольні запитання і завдання

1. Що є предметом історії економіки та економічної думки?
2. Розкрийте періодизацію історії економіки та економічної думки. Поясніть суть основних підходів.
3. Перелічіть і поясніть основні функції предмету. На які методи економічного аналізу спирається предмет?
4. Яке місце займає курс «Історія економіки та економічної думки у системі економічних знань»?
5. Чим корисний курс для підготовки спеціалістів з економічного профілю?
6. Проаналізуйте взаємозв'язок історії економіки та економічної думки з іншими науками.

Питання для самостійного опрацювання

1. Господарські одиниці та їх історичні форми.
2. Завдання курсу історії економіки та економічної думки.
3. Етапи та напрями розвитку історії економіки та історії економічної думки.

Література

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. Пер. с англ., 4-е изд. – М.: Дело Лтд, 1994. – 720 с. – Введение (С. 1-8), Гл.17 (С. 647 – 660).
2. Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій /Авт. кол.: С. В. Степаненко (кер. авт. кол.), В. М. Фещенко, С. Н. Антонюк, Н. О. Тимочко та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – С.3-60.
3. Ковальчук В. М., Лазарович М. В., Сарай М.І. Історія економіки та економічної думки: Нач. Посіб. – К.: Знання, 2008. – С.13-17.
3. Історія економічних учень: Підручник / За ред.. В. Д. Базидевича. –К.: Знання, 2004. – С.15-45.
4. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 /За ред. В. Д. Базидевича. – 2-ге вид, випр. – К.: Знання, 2005. – С.7-32.
5. Проскурін П. В. Історія економіки та економічних учень. Нариси економічної історії індустріальної цивілізації: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – С.3-18.
6. Конотопов М. В., Сметанин С. И. История экономики зарубежных стран: Учебник для вузов. – М.: Издательство «Палеотип»: Издательство «логос», 2001. – С.11-17.
7. Экономическая история зарубежных стран: Учеб. пособие:4-е изд., доп. и перераб. /Н. И. Полетаева, В. И. Голубович, Л. Ф. Пашкевич и др.; Под ред. проф. В. И. Голубовича. – Мн.: Интерпресссервис; Экоперспектива, 2003. – С. 3-25.

Тести:

1. Назвіть предмет історії економіки та економічних учень:
 - а) економічні категорії та закони;
 - б) історія економічної науки;
 - в) історичний процес виникнення й розвитку економіки та економічної думки;
 - г) закономірності розвитку економічних поглядів та ідей.
2. Назвіть методи дослідження історії економіки та економічних учень:
 - а) статистичний;
 - б) синхронний;
 - в) історико--порівняльний;
 - г) територіальний.
3. Поняття методу науки містить у собі:
 - а) спосіб оптимального застосування усієї сукупності пізнавальних засобів;
 - б) структуру предмета;
 - в) набір фактичних даних;
 - г) світоглядні настанови вченого.
4. Що поєднує представників одного напрямку або школи?
 - а) методологія;
 - б) концептуальний підхід до аналізу економічних проблем;
 - в) єдність вихідних положень;
 - г) ідеологічні позиції;
 - д) географічні ознаки.

Заняття 2. Особливості господарського розвитку та економічної думки стародавнього світу

Семінарське заняття (4 год.)

1. Основні риси економіки первісної доби.
2. Економічний розвиток перших цивілізацій.

- 2.1. Форми рабовласництва в країнах Стародавнього Сходу та античного світу. Східна та антична форми рабства, обміну, кредиту і фінансів.
- 2.2. Господарство країн Стародавнього Сходу.
- 2.3. Господарство Стародавньої Греції.
- 2.4. Господарство Стародавнього Риму.
3. Економічна думка Стародавнього Сходу.
4. Економічна думка Стародавньої Греції та Риму.

Теми рефератів:

1. Виникнення економічної думки в Стародавньому Китаї та Індії.
2. Формування економічних учень в Стародавній Греції і Стародавньому Римі.
3. Рабовласницьке господарство Стародавнього Риму та його еволюція.
4. Висвітлення цих процесів у працях Катона Старшого, Варрона, Колумелли.
5. Господарство Стародавньої Греції.
6. Господарство Стародавнього Риму.
7. Господарство трипільців.
8. Господарство скіфів.
9. Господарство грецьких міст-держав у Північному Причорномор'ї.
10. Господарство України в період кам'яного віку.

Запитання і завдання для самоконтролю:

1. Перелічіть фактори, що зумовили перехід від привласнюючого до відтворюючого господарства.
2. Назвіть причини розпаду первіснообщинного ладу.
3. Назвіть причини кризи античної економіки.
4. Які найдавніші писемні джерела пам'яток економічної думки цивілізації Стародавнього Сходу ви знаєте?
5. Яким чином були «упорядковані» масштаби лихварства законами Хаммурапі?
6. На основі існування якої власності мало примножуватися багатство країни за вченнями Конфуція?
7. Хто в історії економічної думки одним з перших звернувся до всебічного вивчення проблеми поділу праці у суспільстві?
8. Які функції грошей виділяв Ксенофонт?
9. Яку діяльність людей Арістотель відносив до економіки і яку до хремастики?
10. У чому загальне і відмінне в економічній думці Стародавньої Греції та Риму?

Питання для самостійного вивчення

1. Характерні риси Східної цивілізації.
2. Господарський розвиток Стародавньої Індії та його відображення в «Артхашастрі».
3. Характерні риси господарської системи Китаю та їх відображення у пам'ятках економічної думки (творах Конфуція, трактаті «Гуань-цзи»).
4. Економічна структура Давньої Греції.
5. Відображення у працях Ксенофонта, Платона, Арістотеля основних напрямів господарського розвитку Давньої Греції.
6. Характерні риси господарської системи Давнього Риму та шляхи її еволюції.

7. Відображення у працях давньоримських мислителів (Катона Старшого, Варрона, Колумелли) особливостей господарського життя Стародавнього Риму.
8. Господарство українських земель в праісторичні часи.

Література:

1. Ковальчук В. М., Лазарович М. В., Сарай М. І. Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – С. 18-39, С.269-293.
2. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В. Д. Базилевича. – 3-тє вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2006. – С. 36-87.
3. Леоненко П. М., Юхименко П. І. Історія економічних учень: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – С.19-38.
4. Конотопов М. В., Сметанин С. И. История экономики зарубежных стран: Учебник для вузов. – М.: Издательство «Палеотип»: Издательство «Логос», 2001. – С.18-30.
5. История мировой экономики: учебник для вузов / Под ред. Г. Б. Поляка, А. Н. Марковой. – М.: ЮНИТИ, 1999. – С.57-134.
6. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2001. – С.15-35.
7. Економічна історія України: Навчальний посібник. Видання друге / Уперенко М. О., Кузнецов Е. А., Парієнко Г. К., Коломійчук Т. Х., Петришина Л. В., Мамонова В. О. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – с.49-72.
8. Історія господарства: Україна і світ/ За ред. Б.Д.Лановика.- К.,”Вища школа,” 1995.
9. Історія України: Курс лекцій: У 2-х кн. Кн.1- Від найдавніших часів до кінця ХІХ ст./ Мельник Л.Г., Гурджій О.І., Демченко М.В. та ін./- К.,”Либідь,” 1991.- 576 с.
- 10.История древнего Рима/ Под ред. В.И.Кузищева.- М.,1982.
11. История древнего мира в двух частях. Часть I,II.- М., 1985
- 12.Экономическая история зарубежных стран: Курс лекций / Н.И.Полетаева, В.И.Голубович, Л.Ф.Пашкевич. Под ред. проф. В.И.Голубовича.- Минск:”Экоперспектива,” 1998.
11. Грушевский М.С.Очерк истории украинского народа-К.:Льбидь,1990
- Дорошенко Д.І.Нарис історії України.-Львів.:Світ,1991.
- 12.Історія України:Курс лекцій:У 2-х книгах.-Від найдавніших часів до кінця ХІХ століття.-К.:Либідь,1991.
- 13.Крип’якевич І.П.Історія України.Львів,1990.
14. Субтельний О.Україна:Історія.-К.:Либідь,1991.

Тести:

1. Іригаційні системи виникли на базі техніки:
 - а) кам’яної;
 - б) мідної;
 - в)залізної;
 - г) дерев’яної.
2. основне призначення рабства на річкових цивілізаціях:
 - а) продуктивна праця;
 - б) полігамія;
 - в) престиж влади;
 - г) будівництво.
3. Чому земля в країнах Стародавнього Сходу знаходилася у державній власності?

- а) через необхідність організації будівництва та підтримання у робочому стані іригаційних споруд;
 - б) держава підпорядковувала собі общинників-землеробів;
 - в) общинну землю легше було зробити державною;
 - г) у зв'язку з низькою продуктивністю праці в сільському господарстві.
4. Яка країна стала батьківщиною терасної системи землеробства?
- а) Стародавній Рим;
 - б) Стародавня Греція;
 - в) Стародавня Сирія;
 - г) Стародавня Індія.
5. У якій країні був винайдений перший сейсмограф?
- а) Стародавній Китай;
 - б) Стародавня Греція;
 - в) Стародавній Рим;
 - г) Стародавній Вавілон.
6. Що являла собою ергастерія?
- а) велику майстерню, у якій працювали раби;
 - б) велику майстерню, у якій працювали вільні ремісники;
 - в) ділянку землі;
 - г) торговельну спілку.
7. Латифундія у Стародавньому Римі – це:
- а) господарство у декілька гектарів, де працювали десятки рабів;
 - б) господарство в тисячі і десятки тисяч гектарів, де працювали тисячі рабів;
 - в) господарство, у якому панувало натуральне господарство;
 - г) в неоліті
8. Рабовласницький лад прийшов на зміну первісному суспільству тому, що:
- а) був запропонований більш високий рівень продуктивності суспільної праці;
 - б) забезпечував постійне відтворення робочої сили шляхом ведення війни і захоплення військовополонених;
 - в) мав великі успіхи в будівництві пірамід та інших споруд;
 - г) мав сувору державну централізацію.
9. Першим засобом оплати у Стародавньому Римі було:
- а) золото;
 - б) хутра;
 - в) худоба;
 - г) зерно.
10. Причини колонізації стародавніми греками територій Північного Причорномор'я та Середземномор'я:
- а) пошук благородних металів;
 - б) земельний голод у Греції;
 - в) збільшення чисельності населення у грецьких полісах;
 - г) війни на території Греції.
11. Що таке хремастика Арістотеля?
- а) наука про багатство;
 - б) наука про обмін, торгівлю, збагачення;
 - в) наука про управління майном;
 - г) наука про зовнішню торгівлю
12. Філософи Стародавньої Греції основною галуззю економіки вважали:
- а) скотарство;
 - б) землеробство;
 - в) ремесло;
 - г) мистецтво.

13. Хто вперше проаналізував поділ праці як економічну категорію?
- а) Арістотель;
 - б) Платон;
 - в) Ксенофонт;
 - г) Варрон.
14. Яка з пам'яток економічної думки Стародавнього Сходу, на ваш погляд, є найстаршою з відомих людству:
- а) «Кодекс законів царя Хаммурапі»;
 - б) «Вислови Іпусера»;
 - в) «Повчання гераклеопольського царя своєму синові»;
 - г) «Артхашастра».
15. На думку давньокитайського філософа Конфуція, збільшення суспільного багатства пов'язане з
- а) працею народу;
 - б) діями володаря і вправністю господарювання;
 - в) регламентацією патріархальних відносин;
 - г) розвитком сфери обігу.
16. Хто вважається засновником терміну «економіка»?
- а) Ксенофонт;
 - б) Арістотель;
 - в) Платон;
 - г) Сократ.
17. Вкажіть назву праці та її автора, в якій висунуто ідею про те, що «некорисна річ не може бути багатством»:
- а) «Закони» Платона;
 - б) «Політика» Демокріта;
 - в) «Домострой» Демокріта;
 - г) «Про доходи» Ксенофонта.

Заняття 3. Господарство та економічна думка суспільств Європейської цивілізації в період середньовіччя

Семінарське заняття (2 год.)

1. Основні риси феодальної економіки.
2. Господарство країн Західної Європи в середні віки.
 - 2.1. Форми феодального землеволодіння (алод, бенефіцій, феод).
 - 2.2. Основні риси панщинного господарства
 - 2.3. Галузева структура, основні господарські форми (феодальне та селянське господарство, ремісничий цех, торгова гільдія).
 - 2.4. Галузева структура середньовічного ремесла, значення його цехової організації.
 - 2.5. Внутрішня та зовнішня торгівля.
3. Економічна думка Західної Європи в часи середньовіччя.
4. Господарство українських земель в епоху середньовіччя.
 - 4.1. Економічний розвиток Київської Русі.
 - 4.2. Економіка руських земель у період феодальної роздробленості.
5. Історія економічної думки України часів раннього та класичного середньовіччя.

Питання для самостійного вивчення:

1. Основні риси, етапи розвитку і економічна структура господарства епохи середньовіччя. Сеньйоріально-селянські відносини.
2. Розвиток товарно-грошових відносин і зародження капіталістичного виробництва.
3. Формування феодального землеволодіння в Західній Європі. Його основні форми.
4. Питання господарського розвитку у «Салічній правді» та «Руській правді».
5. Проблеми господарського розвитку у працях Хоми Аквінського.
6. Організація ремесла і торгівлі у Київській Русі.

Теми рефератів:

1. Особливості становлення феодального господарства в країнах Західної Європи.
2. Розвиток ремесла у Західній Європі в середні віки.
3. Розвиток торгівлі в середні віки.
4. Економічна думка Середньовічної Русі.

Запитання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте, які причини привели до краху античного рабовласницького суспільства і визрівання протофеодальних відносин.
2. Назвіть основні риси, етапи становлення та розвитку західно-європейського феодалізму.
3. Охарактеризуйте цеховий лад середньовічного ремесла, доведіть його раціональність. Визначте соціально-економічні функції цехів.
4. Що розумів Фома Аквінський під «справедливою ціною», багатством країни? Які види праці виділяли кантоністи?

Література:

1. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В. Д. Базилевича. – 3-тє вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2006. – С. 89-111.
2. Історія економічної думки України: Навч. посібник / Р. Х. Васильєва, Л. П. Горкіна, Н. А. Петровська та ін. – К.: Либідь, 1993. – С.6-16.
3. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С.25-42.
4. Ковальчук В. М., Лазарович М. В., Сарай М. І. Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – С. 40-81. 302-306, 314-316.
5. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2001. – С.36-63, 202-226.
6. Экономическая история зарубежных стран: Курс лекций/ Под ред. проф. В.И.Голубовича.- Минск: «Экоперспектива», 1998.- С. 49-72.
7. Грушевский М.С. Очерк истории украинского народа.- К.: «Льбидь», 1990.
8. Дорошенко Д.І. Нарис історії України.- Львів: “Світ”, 1990.- С. 85-90, 96-98.
8. Історія України: Курс лекцій: У 2-х кн.- Від найдавніших часів до кінця ХІХ ст.- К.: “Либідь”, 1991.- С.35-39.
9. Крип’якевич І.П. Історія України.- Львів: “Світ”, 1990.- С.85-90, 96-98.

Тести:

1. У якому столітті у Західній Європі розпочався процес урбанізації?

- а) X;
 - б) XI;
 - в) XV;
 - г) XVI.
2. Центр ярмаркової торгівлі у XIII - XIV ст. був розміщений в:
- а) Франції;
 - б) Швейцарії;
 - в) Нідерландах;
 - г) Німеччині.
3. Який з єзуїтських орденів заснував перший ломбард?
- а) орден тамплієрів;
 - б) орден францисканців;
 - в) орден домініканців;
 - г) орден бенедикціанців.
4. У якій послідовності з'явилися форми феодалного землеволодіння?
- а) бенефіцій – алод – феодал;
 - б) феодал – бенефіцій – алод;
 - в) алод – феодал – бенефіцій;
 - г) алод – бенефіцій – феодал;
 - д) феодал – алод – бенефіцій.
5. Цехова регламентація середньовічного ремесла була зумовлена:
- а) потребами виживання міських дрібних ремісників у міських умовах;
 - б) релігійними канонами;
 - в) іміджевими професійними причинами;
 - г) підвищенням якості виробів.
6. Гільдія – це об'єднання:
- а) ремісників;
 - б) купців;
 - в) лихварів;
 - г) суднобудівників;
 - д) мореплавців.
7. За чийого князювання у Київській Русі вперше почали карбувати монети?
- а) Володимира Великого;
 - б) Святополка;
 - в) Ярослава Мудрого.
8. Батьківщиною мануфактурного виробництва була:
- а) Великобританія;
 - б) Італія;
 - в) Нідерланди;
 - г) Франція.
9. Перша товарна біржа була створена в:
- а) Антверпені;
 - б) Амстердамі;
 - в) Парижі;
 - г) Лондоні;
 - д) Генуї.
10. Яка з країн отримала монопольне право на торгівлю з Індією у XVст?
- а) Португалія;
 - б) Іспанія;
 - в) Італія;
 - г) Англія.
11. Знаменитий торговельний шлях «з варяг в греки» у Київській Русі простягався з:

- а) Балтійського моря в Середземне;
- б) Балтійського моря в Чорне;
- в) Північного моря в Середземне;
- г) Білого моря в Чорне.

12. У якому документі доби середньовіччя знайшли відображення проблеми общини салічних франків?

- а) «Руська Правда»;
- б) «Салічна правда»;
- в) «Бургундська правда»;
- г) «Капітулярій про вілли».

13. Визначною пам'яткою соціально-економічної літератури доби Київської Русі є:

- а) «Салічна правда»;
- б) «Київська правда»;
- в) «Українська правда»;
- г) «Руська правда».

14. Хто вважав, що поділ людей за професіями зумовлений Божою милістю, яка розподілила людей на стани, і природними причинами визначила схильність різних людей до різних професій?

- а) Т. Аквінський;
- б) І. Вишенський;
- в) У. Петті;
- г) Ф. Кене.

15. Основним твором Томи Аквінського є:

- а) «Сума проти язичників»;
- б) «Трактат про походження, природу, юридичну підставу та зміну грошей»;
- в) «Навігаційний акт»;
- г) «Закони суспільного господарства».

16. У якій роботі Фома Аквінський констатує масові прояви ознак масштабних товарно-грошових відносин у чисельних і могутніх містах?

- а) «Нікомахова етика»
- б) «Держава»;
- в) «Сума теології»;
- г) «Наука політики».

17. Хто є автором твору «сума теологій»?

- а) І. Вишенський;
- б) Аквінат;
- в) Арістотель;
- г) В. Мономах.

18. Хто вважав, що поділ людей за професіями зумовлений Божою милістю, яка розподілила людей на стани, і природними причинами, визначила схильність різних людей до різних професій?

- а) Т. Аквінський;
- б) І. Вишенський;
- в) У. Петті;
- г) Ф. Кейнс.

Модуль 2

Заняття 4. Становлення ринкового господарства та економічна думка Європейських країн (XVI – перша половина XVII ст.)

Семінарське заняття (2 год.)

1. Економічні причини та наслідки Великих географічних відкриттів.
2. Криза натуральної системи господарства як початок становлення ринкового господарства. Нові форми господарств у промисловості та аграрній сфері.
3. Становлення та розвиток мануфактурного виробництва в Європі.
4. Фінанси та грошовий обіг, кредит. Форми організації торгівлі.
5. Економічна думка періоду первісного нагромадження капіталу. Історичні передумови виникнення, сутність і етапи еволюції меркантилізму.
6. Фізіократизм як перший вияв класичної політекономії. Основні представники фізіократизму – Ф. Кене, Ж. Тюрго.
7. В. Петті як економіст перехідного періоду та критик меркантилістської доктрини. П. Буагільбер.

Теми рефератів:

1. Найважливіші географічні відкриття кінця XV-XVI ст. та їх економічні наслідки.
2. Політика торговельного балансу та протекціонізм як результат розвитку економіки.
3. Роль меркантилізму в розвитку економічних ідей.
4. Особливості меркантилізму в різних країнах.
5. Ідеї меркантилізму в українській соціально-економічній думці кінця XVII – початку XVIII ст.
6. Ф. Кене – основоположник вчення фізіократів.
7. «Економічна таблиця» Ф. Кене та її значення для економічної науки.
8. Історичні умови виникнення та суть фізіократизму.

Запитання для обговорення:

1. Назвіть причини великих географічних відкриттів.
2. Які умови необхідні для розвитку капіталістичного способу виробництва? Назвіть їх.
3. Як здійснювався процес формування і розвитку внутрішніх національних та світового ринків? Поясніть зміст політики протекціонізму та меркантилізму?
4. Розкрийте значення буржуазних революцій XV-XVIII ст. для становлення індустріального суспільства.
5. Історичні особливості меркантилізму в країнах Західної Європи та України.
6. Особливості первісного нагромадження капіталу в європейських країнах.
7. Особливості різних видів мануфактур як перших форм організації капіталістичного виробництва.
8. Особливості первісного нагромадження капіталу в європейських країнах.

Запитання і завдання для самоконтролю:

1. Що таке меркантилізм? Які історичні реалії обумовили його виникнення?
2. Розкрийте суть концепції національного багатства і способів його примноження з погляду раних та пізніх меркантилістів.
3. У чому суть економічної політики протекціонізму? Наведіть приклади реалізації протекціоністських заходів у країнах західної Європи.
4. Що розумів Ф. Кене під «чистим продуктом» і де він виробляється? В чому полягає поняття вартості і споживчої вартості?
5. У праці «Економічна таблиця» Ф. Кене вперше зробив науковий аналіз кругообігу господарського життя. Розкрийте його зміст.

Література:

1. Економічна історія: Навч. –метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Н. О. Тимочко, О. А. Пучко, Л. М. Рудомьоткіна та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 216 с. – С.39-56.
2. Історія економічних учень: Підручник / За ред. Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 41-54; 55-70.
3. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 /За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид, випр. – К.: Знання, 2005. – С.113-143, 160-170.
4. Ковальчук В. М., Лазарович М. В., Сарай М. І. Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – с. 91-120, 308-313, 326-331.
5. Конотопов М. В., Сметанин С. И. История экономики зарубежных стран: Учебник для вузов. – М.: Издательство «Палеотип»: Издательство «Логос», 2001. – С.48-63.
6. Черкашина Н. К. Економічна історія: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 193 с. – С. 50-63.

Тести:

1. Суть політики меркантилізму полягала в:
 - а) сприянні торговому капіталу;
 - б) у запровадженні мит і тарифів;
 - в) у підтримці експансії торговельного капіталу та заохоченні вітчизняної промисловості;
 - г) у заходах, спрямованих на отримання активного зовнішньоторгівельного балансу.
2. Мануфактура як тип підприємства перемогла у конкурентній боротьбі ремісничу майстерню завдяки, перш за все, використанню:
 - а) більш досконалих технологій;
 - б) більш кваліфікованої робочої сили;
 - в) поділу праці;
 - г) більш ефективних технічних засобів.
3. Загальним і вичерпним підсумком процесу первісного нагромадження капіталу є:
 - а) перетворення маси безпосередніх виробників у найманих робітників;
 - б) виникнення купецьких корпорацій;
 - в) перетворення засобів виробництва і грошових багатств у капітал;
 - г) перетворення маси безпосередніх виробників у найманих робітників, а засобів виробництва – у капітал.
4. Яка з галузей мануфактурної промисловості Англії розвивалась в XVI – XVII ст.. найбільш ефективно в ході аграрного перевороту?
 - а) виробництво зерна;
 - б) вівчарство;
 - в) картоплярство;
 - г) конярство.
5. Голландська Ост – Індська компанія займалася торгівлею:
 - а) прянощами;
 - б) слоновою кісткою;
 - в) рабами;
 - г) шовковими тканинами.
6. В чому полягає головне економічне значення великих географічних відкриттів?
 - а) створення колоніальної системи;
 - б) «революція цін»;
 - в) створення світового ринку;
 - г) новий асортимент товарів.
7. В чому полягав процес огороджування в Англії?
 - а) перетворення орної землі на пасовиська;

- б) виділення ділянок для видобутку корисних копалин;
 - в) виділення земель для підприємств;
 - г) перетворення пасовиськ в орну землю.
8. Яку продукцію випускали мануфактури Франції?
- а) машини;
 - б) бавовняні тканини;
 - в) судна;
 - г) предмети розкошу.
9. Яка з країн стала батьківщиною першої фондової біржі?
- а) Голландія;
 - б) Франція;
 - в) США;
 - г) Англія.
10. Автором терміну «політична економія» є:
- а) Арістотель;
 - б) Тома Аквінський;
 - в) А. Монкретьєн;
 - г) А. Сміт.
11. Згідно з меркантилістською концепцією джерелом грошового багатства є:
- а) зростання закордонних інвестицій;
 - б) перевищення імпорту над експортом;
 - в) перевищення експорту над імпортом.
12. Предметом вивчення меркантилізму є:
- а) сфера обігу;
 - б) сфера виробництва;
 - в) сфера обігу і виробництва одночасно.
13. Визначте історичні умови виникнення меркантилізму:
- а) бурхливий розвиток капіталізму, прискорений промисловим переворотом;
 - б) формування світового ринку;
 - в) первісне нагромадження капіталу;
 - г) розгортання науково-технічної революції.
14. Вкажіть категорії, які аналізували фізіократи:
- а) класи;
 - б) сільське господарство;
 - в) промисловість;
 - г) чистий продукт;
15. Яка з теорій грошей була розроблена пізніми меркантилістами?
- а) металева;
 - б) номіналістична;
 - в) кількісна;
 - г) трудова.
16. Для досягнення позитивного сальдо у зовнішній торгівлі ранні меркантилісти вважали за доцільне:
- а) експортувати сировину і матеріали;
 - б) розширювати ринки збуту шляхом встановлення низьких цін на товари;
 - в) не допускати вивозу з країни золота і срібла;
 - в) обмежувати експорт товарів.
17. Яка галузь, за теорією фізіократів, збагачує країну?
- а) матеріальне виробництво;
 - б) сфера послуг;
 - в) внутрішня торгівля;
 - г) зовнішня торгівля.

18. Хто на думку Ф. Кене створює чистий продукт?

- а) ремісник;
- б) землероб;
- в) капіталіст;
- г) землевласник.

Заняття 5. Формування господарства індустріального суспільства та становлення економічної теорії (друга пол.XVII – 60-ті роки XIX ст.)

Семінарське заняття (4год.)

1. Особливості розвитку ринкових відносин в Голландії, Великобританії, Франції, Німеччині та США.
2. Промисловий переворот в Англії, його причини, хід та наслідки.
3. Історичні умови виникнення та загальна характеристика класичної політичної економії.
4. Економічне вчення А. Сміта.
5. Економічне вчення Д. Рікардо.
6. Висвітлення процесу розвитку ринкових відносин у теоріях Ж. Б. Сея, Ф.Бастіа та Г. Ч. Кері.
7. Розвиток економічної теорії в Англії: Т. Мальтус, Н. Сенсор, Д. Мілль.
8. Економічні погляди представників історичної школи.
9. Історичні умови та теоретичні джерела формування марксистської політичної економії.
10. Теоретичний аналіз капіталізму в економічних працях К. Маркса та Ф. Енгельса.

Запитання для самостійного опрацювання:

1. Англійська класична політична економія у працях Т. Р. Мальтуса, Н. Сеніора, Д. Мілля та Дж. Мак Кулоха.
2. Економічна теорія у Франції: Ж. Б. Сей, його внесок у класичну політичну економію.
3. Ф. Бастіа, його теорія «економічної гармонії».
4. Критичний напрям в політичній економії та формування соціальних ідей (С. Сімонді, П. Прудон, Х. Роубертус, Ф. Лассаль). Західноєвропейський утопічний соціалізм (Сен – Сімон, Фур'є, Оуен).
5. Суспільно – економічна думка в дореформений період. Критика кріпосницької системи у працях Я. Козельського, В. Каразіна, Д. Журавського, А. Скальковського та ін.
6. Роль держави в суспільному розвитку у розумінні представників класичної школи у політичній економії та німецької історичної школи.
7. Економічні погляди Ф. Ліста.
8. Економічні погляди В. Зомбарта і Вебера.
9. Механізм виникнення додаткової вартості у праці К. Маркса «Капітал».

Теми рефератів:

1. Розвиток мануфактурного виробництва у Західній Європі у XVI – XVIII ст.
2. Промисловий переворот та особливості індустріалізації в країнах Західної Європи в останній третині XVIII – середині XIX ст.
3. Сутність концепції А. Сміта про «економічну людину» і «невидиму руку» ринку.
4. А. Сміт – економіст мануфактурного періоду. Його внесок в економічну науку.

5. Д. Рікардо – завершувач англійської класичної політичної економії. Його внесок в економічну науку.
6. Внесок історичної школи у розвиток світової економічної думки.
7. Марксистська економічна теорія та сучасність.
8. Формування економічного вчення К. Маркса і Ф. Енгельса у 40-50-х роках XIX ст.
9. Теоретичні проблеми «Капіталу» К. Маркса.
10. Теорія вартості К. Маркса.
11. Вплив марксизму на розвиток світової економічної думки.

Запитання і завдання для самоконтролю:

1. Назвіть основні причини, які призвели до нагромадження капіталу.
2. Які типи мануфактур ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
3. Охарактеризуйте теоретичні позиції А. Сміта про заробітну плату, прибуток, ренту і капітал.
4. У чому основна заслуга А. Сміта і Д. Рікардо як основоположників класичної школи політичної економії?
5. Що покладено в основу визначення вартості Д. Рікардо?
6. Які фактори беруть участь у створенні корисності за Сеєм?
7. У чому суть теорії послуг Ф. Бастіа?
8. Як трактує Дж. С. Мілль категорії «вартість», «продуктивна праця», «заробітна плата», «рента».
9. Охарактеризуйте теоретико-методологічні особливості системи економічних поглядів К. Маркса.
10. Розкрийте внесок Ф. Енгельса у розвиток марксистської теорії. Як К. Маркс трактував додаткову вартість?
11. Охарактеризуйте основні теоретичні проблеми і структуру «Капіталу» К. Маркса.

Запитання до колоквиуму «Класична школа політекономії»

1. Причини виникнення та характерні особливості класичної школи політекономії.
2. Відмінності класичної школи політекономії від меркантилізму.
3. Основні особливості та значення поглядів У. Петті.
4. У чому сутність поглядів представників школи фізіократів?
5. Розкрийте сутність концепцій «економічної людини» та «невидимої руки ринку» А. Сміта.
6. Як А. Сміт трактував багатство та джерела його примноження?
7. Проаналізуйте теорію вартості А. Сміта.
8. Як А. Сміт визначав продуктивну і непродуктивну працю?
9. У чому, на думку А. Сміта, полягають роль та функції держави в ринковій економіці?
10. Розкрийте сутність учення А. Сміта про капітал, його структуру та відтворення.
11. Розкрийте сутність теорії вартості Д. Рікардо.
12. Чим відрізняються економічні погляди А. Сміта та Д. Рікардо?
13. У чому сутність теорії міжнародної торгівлі Д. Рікардо?
14. Охарактеризуйте основні економічні ідеї Т. Мальтуса.
15. Суть теорії трьох факторів виробництва Ж. Б. Сея.
16. У чому відмінність підходів Ж. Б. Сея та Д. Рікардо до аналізу цінності (вартості)?
17. Охарактеризуйте економічні погляди Ф. Бастіа.

18. У чому виявилася своєрідність розвитку класичної школи політекономії в США?
19. Економічні погляди Г. Кері.
20. Оцініть внесок Дж. Мілля в економічну науку.

Література

1. Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій/ Авт. кол.: С. В. Степаненко, В. М. Фещенко, С. Н. Антонюк, Н. О. Тимочко та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – С.213-275.
2. Ковальчук В.М., Лазарович М. В., Сарай М. І. Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. –с. 120-141.
3. Леоненко Л. М, Юхименко П. І. Історія економічних учень: підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – С.69-192.
4. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред.. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – С. 145-429.
5. Экономическая история зарубежных стран: Учебное пособие: 4-е изд, доп. И перераб. / Н. И. Полетаева, В. И. Голубович, Л. Ф. Пашкевич. – Мн.: Интерпрессервис; Экоперспектива, 2003. – С.137-176.

Тести:

1. Перший паровий двигун був сконструйований:
 - а) Д. Уаттом;
 - б) Р. Бенцем;
 - в) Р. Фултоном;
 - г) Р. Стефенсоном.
2. Основна причина сповільнення темпів економічного розвитку Голландії у кінці XVIII ст.:
 - а) надмірна увага розвитку промислового капіталу;
 - б) реалізація політики протекціонізму та меркантилізму;
 - в) перевага торгового капіталу над промисловим;
 - г) занепад мануфактурного виробництва.
3. Перша в світі залізниця була побудована в:
 - а) Англії;
 - б) США;
 - в) Франції;
 - г) Голландії.
4. Яка галузь грала головну роль в англійській промисловості у XVIII – XIX ст.?
 - а) суднобудування;
 - б) металургія;
 - в) вугільна;
 - г) текстильна.
5. Рантає – це:
 - а) позика під певний процент;
 - б) особи, що живуть на доходи від свого грошового капіталу;
 - в) особи, які володіють великим фінансовим капіталом;
 - г) фінансові зобов'язання.
6. У якій галузі промисловості Великобританії у останній третині XVIIIст. Розпочався промисловий переворот?
 - а) металургійній;
 - б) машинобудівній;
 - в) легкій;

г) вугільній.

9. Назвіть головні засади класичної школи політичної економії:

- а) державне регулювання економіки;
- б) дослідження сфери обігу;
- в) визнання дії об'єктивних економічних законів;
- г) проголошення економічного лібералізму;
- д) дослідження сфери виробництва;
- е) розгляд проблеми сфери цінності переважно з позицій трудової теорії.

10. Назвіть теоретичні засади економічних поглядів А. Сміта:

- а) егоїзм людини;
- б) споживна вартість як мета виробництва;
- в) схильність людей до обміну;
- г) обіг як джерело багатства;
- д) низький рівень заробітної плати;
- е) визначення цінності речі її корисністю.

11. Назвіть, яку працю А. Сміт визнає за продуктивну:

- а) працю в сільському господарстві;
- б) працю в сфері матеріального виробництва;
- в) працю в сфері обігу;
- г) працю, що створює цінність.

12. Назвіть проблеми, що перебували в центрі економічних досліджень Д. Рікардо:

- а) аналіз обмежених ресурсів;
- б) теорія цінності;
- в) розподіл багатства;
- г) аналіз якісних характеристик капіталізму.

13. У визначенні вартості Д. Рікардо дотримується:

- а) трудової теорії вартості;
- б) теорії витрат;
- в) теорії корисності.

14. Кому належать слова: «праця є батьком та активним принципом багатства, а земля - його мати?»

- а) Д. Рікардо;
- б) В. Петті;
- в) М. Блаугу;
- г) Т. Р. Мальтусу.

15. Вкажіть положення, яке було запропоноване Ж. Б. Сеєм:

- а) корисність – це надання послуг;
- б) капіталіст експлуатує робітника;
- в) вартість визначається працею;
- г) капіталіст надає послугу робітнику при прийомі на роботу.

16. В. Петті і П. Буагільбер – засновники теорії вартості, яка визначається:

- а) витратами праці (трудова теорія);
- б) виробничими витратами (теорія витрат);
- в) маржинальною корисністю.

17. Яка економічна теорія належить С. Сісмонді?

- а) теорія криз виробництва;
- б) теорія корисності;
- в) теорія «третьох осіб»;
- г) теорія факторів виробництва.

Заняття 6. Становлення ринкових форм господарства в Україні (друга половина XVII - перша половина XIX ст.)

Семінарське заняття (2 год.)

1. Економічні основи української козацької Гетьманської держави та економічна політика Б. Хмельницького.

2. Зростання ринкових відносин та криза кріпосної системи господарства (друга половина XVIII - середина XIX ст.).

3. Поширення ідей лібералізму в українській економічній думці та її основні представники (В. Каразін, М. Балудянський, Т. Степанов, І. Вернадський).

Теми рефератів:

1. Економічна політика Богдана Хмельницького.
2. Економічний розвиток Запорізької Січі.
3. Економічний стан Лівобережної України за часів Гетьманщини.
4. Соціально-економічне становище Правобережної України.
5. Особливості господарського розвитку українських земель у складі Російської держави та висвітлення цих процесів в українській економічній думці XVIII ст.

Питання для самостійного вивчення:

1. Елементи меркантилізму в економічній політиці Б. Хмельницького.
2. Еволюція форм землеволодіння в умовах козацько-гетьманської держави Б. Хмельницького.
3. Типи мануфактур в Україні у XVIII ст.
4. Економічні погляди Ф. Прокоповича.

Література:

1. Леоненко Л. М, Юхименко П. І. Історія економічних учень: підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – С.69-192.
2. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – С. 145-429.
3. Васильєва Р., Смолка А. Соціально-економічна політика Богдана Хмельницького // Економіка України, 1995, №11, с.73.
4. Лановик Б.Д., та ін. Історія господарства: України і світ: Підручник/ за ред. Б.Д.Лановика.- К."Вища школа," 1995.-С.91-181.
5. Экономическая история зарубежных стран: Курс лекций/ Под ред. В.И.Голубовича.-Минск, 1998.- С.72-88.
6. Дорошенко Д.І. Нарис історії України.- Львів:"Світ," 1991.- С.152-164.
7. Історія України: Курс лекцій: У 2-х кн.- Кн.1.- Від найдавніших часів до кінця XIX ст.- К.: "Либідь," 1991.- С.115-128.
8. Крип'якевич І.П. Історія України.- Львів:"Світ," 190.- С.156-157, 182-183, 236-237.
9. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х т. Т.2.- Від середини XVII ст. до 1923 року.- К.: "Либідь," 1993.- С.460-463, 466-468.
10. Субтельний О. Україна: історія.- К., "Либідь," 1991.- С.100-104.
11. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. У трьох томах.- Т.1.- К.: "Наукова думка," 1990.- С.396-410.

Заняття 7. Основні тенденції розвитку ринкового господарства провідних країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції та їх відображення в економічній думці (70-ті роки XIX – початок XXст.)

Семінарське заняття (2 год.)

1. Нові тенденції у розвитку господарства в останній третині XIX ст. Перехід від системи вільної конкуренції до монополій.
2. Особливості економічного розвитку провідних країн світу в епоху монополістичного капіталізму.
3. Формування неокласичної традиції у західній політичній економії у другій половині XIX – на початку XXст.
4. Передумови виникнення і загальна характеристика маржиналізму.
5. Австрійська теорія граничної корисності.
6. Кембріджська і американська школи. Математична школа в політичній економії.

Тематика рефератів:

1. Перехід від капіталізму, заснованого на вільній конкуренції до панування монополій у країнах Західної Європи.
2. Теоретичні погляди О. Бем – Баверка і Ф. Візера.
3. Розвиток неокласичних традицій у працях А. Маршалла, А. Пігу та Р. Хоутрі.
4. Основні школи маржиналізму. Їх внесок у розвиток світової економічної теорії.
5. А. Маршалл та його внесок у світову економічну науку.

Питання для самостійного вивчення:

1. Нові форми господарювання на етапі монополістичної конкуренції.
2. Передумови виникнення та сутність маржиналізму.
3. Основні напрямки економічної думки США на межі XIX – XX ст.
4. Тенденції господарського розвитку Франції в кінці XIX – на початку XX ст.

Література:

1. Економічна історія: Лекції / Н. О. Тимочко, О. А. Пучко, Л. М. Рудомьоткіна та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 68-78.
2. Історія економічних учень: навч – метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л. Я. Корнійчук та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – С. 113-138.
3. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – С. 415-534.
4. Экономическая история зарубежных стран: Учебное пособие: 4-е изд, доп. И перераб. / Н. И. Полетаева, В. И. Голубович, Л. Ф. Пашкевич. – Мн.: Интерпрессервис; Экоперспектива, 2003. – С.207-276.

Запитання для самоконтролю:

1. У чому виявилась оригінальність теорії граничної корисності В. С. Джевонса?
2. Охарактеризуйте теорію загальної економічної рівноваги Л. Вальраса.

3. Охарактеризуйте внесок економістів Лозаннської школи у розвиток економічної науки.
4. Охарактеризуйте теоретико-методологічні особливості неокласичного напряму економічної думки.
5. У чому сутність «маршаллівської революції» в економічній теорії?
6. Охарактеризуйте найважливіші положення економічної теорії добробуту А. Пігу.
7. Розкрийте сутність та значення учення Дж. Б. Кларка про статику і динаміку.

Тести:

1. Головна причина економічного підйому Німеччини в кінці XIX ст.:

- а) перемога над Францією у франко - пруській війні;
- б) об'єднання країни;
- в) більш пізній початок промислового перевороту;
- г) відносно дешева робоча сила.

2. В англійському експорті кінця XIX ст. переважали:

- а) промтовари;
- б) капітал;
- в) сировина;
- г) позики.

3. Основна форма німецьких монополій:

- а) трест;
- б) картель;
- в) концерн;
- г) синдикат.

4. Основна причина затяжного характеру промислового перевороту у Франції?

- а) наполеонівські війни;
- б) політика банків;
- в) вузькість сировинної бази;
- г) слабкість інженерної думки.

5. В чому полягала перевага більш пізньої індустріалізації Німеччини?

- а) потребувала менше часу;
- б) більше кредиту;
- в) більша роль держави;
- г) більш молода технологічна база.

6. В чому особливість вивозу французького капіталу?

- а) інвестиції;
- б) позики;
- в) союзна допомога;
- г) благодійність.

7. В якій країні імперіалізм мав лихварський характер?

- а) Великобританії;
- б) Франції;
- в) Німеччині;
- г) Японії;
- д) США.

8. Чим була зумовлена втрата Англією світової економічної першості наприкінці XIX ст.?

- а) слідуванням принципу “життя за рахунок колоній”;
- б) втратою промислової монополії;

- в) політикою фритредерства;
- г) світовою аграрною кризою.

9. Чим обумовлювалося економічне піднесення Німеччини в другій половині XIX ст.?

- а) політичним об'єднанням країни;
- б) перемогою Пруссії над Францією у війні 1870 – 1871 рр.
- в) швидким зростанням населення;
- г) політикою протекціонізму.

10. Які причини обумовили економічне піднесення США та перетворення їх у провідну індустріальну державу світу в останній третині XIX ст.?

- а) перемога капіталістичної Півночі над рабовласницьким Півднем у громадянській війні 1861-1865 рр.;
- б) наявність величезних природних багатств;
- в) стандартизація продукції;
- г) розвиток сільського господарства.

11. У якій країні у кінці XIX – на початку XX ст. провідною формою монополій стають “джайбацу”?

- а) Німеччині;
- б) США;
- в) Японії;
- г) Італії.

12. Основна форма американських монополій:

- а) концерн;
- б) картель;
- в) синдикат
- г) трест.

13. Провідне місце у промисловому виробництві Європи в кінці XIX – на початку XX ст. займала:

- а) Німеччина;
- б) Англія;
- в) Франція;
- г) Росія.

17. Суть політики фрітрдерства полягала в:

- а) у вимозі свободи торгівлі, а також невтручанні держави у підприємницьку діяльність;
- б) у підтримці вітчизняного товаровиробника;
- в) у підвищенні мит на іноземні товари;
- г) у досягнення додатного балансу у зовнішній торгівлі.

18. До якого капіталу з позицій засобів переносу вартості на готовий продукт відноситься заробітна плата?

- а) до основного;
- б) до обігового;
- в) до постійного;
- г) до змінного.

19. Що виступає предметом дослідження третього тому «Капіталу» К.Маркса?

- а) процес виробництва і обігу капіталу, який взято у цілому;
- б) процес обігу капіталу;
- в) процес виробництва капіталу;
- г) теорія надлишкової вартості.

20. Ким створюється надлишкова вартість згідно з К. Марксом?

- а) промисловими робітниками;
- б) капіталістом;

- в) найманим сільськогосподарським робітником;
 - г) підприємцем.
21. Історична школа розглядає як предмет економічного аналізу:
- а) сферу виробництва;
 - б) сферу виробництва і сферу обігу;
 - в) економічні і неекономічні фактори.
22. Зто з представників маржиналізму ввів в економічну науку термін «граничний»?
- а) А. Курно;
 - б) Г. Госсен;
 - в) У. Джевонс;
 - г) Ф. Візер.
23. Хто ввів в економічну науку поняття «криві байдужості»?
- а) У. Джевонс;
 - б) Л. Вальрас;
 - в) Ф. Еджуорт;
 - г) В. Парето.
24. Що, згідно з А. Маршаллом, повинна досліджувати економічна наука?
- а) продуктивні сили;
 - б) виробничі відносини;
 - в) споживання;
 - г) економічні закони.
25. Назвіть фактори, які обумовлюють динамічний стан економіки в теорії Дж. Б. Кларка:
- а) збільшення населення;
 - б) зростання капіталу;
 - в) покращення методів організації виробництва;
 - г) зміна форм господарювання промислових підприємств;
 - д) виживання більш рентабельних підприємств;
 - е) усі відповіді є вірними.
26. Виберіть прізвища економістів, які, на вашу думку були супротивниками теорії трудової вартості?
- а) К. Маркс;
 - б) Є. Бем-Баверк;
 - в) К. Менгер;
 - г) Ф. Візер.
27. Які поняття не використовували представники австрійської школи маржиналізму К. Менгер та Є. Бем-Баверк?
- а) гранична корисність;
 - б) об'єктивна корисність;
 - в) суб'єктивна корисність;
 - г) надлишкова корисність.

Заняття 8. Особливості розвитку господарства індустріального суспільства та основні напрямки економічної думки України (друга половина XIX – початок XX ст.)

Семінарське заняття (2год.)

1. Спроба реформування аграрного сектору в Російській імперії.
- 1.1. Аграрні реформи 1848 і 1861рр.

- 1.2. Столипінська аграрна реформа та її здійснення в Україні.
- 1.3. Сільське господарство й аграрні відносини в Західній Україні.
2. Промисловий переворот та індустріалізація на українських землях у другій половині XIX ст.
3. Зародження і розвиток кооперативного руху.
4. Фінанси і кредит. Грошова реформа царського уряду 1895-1897 рр. Банківсько-кредитна система.
5. Розвиток торгівлі.
6. Особливості розвитку економічної думки в останній третині XIX ст.
7. Марксистська течія в українській економічній думці.
8. Київська соціально-психологічна школа. Економічні погляди М. Бунге та його послідовників.
9. Аграрні проблеми та ідеї кооперації в українській економічній думці. М. Левицький, Т. Осадчий, Ф. Щербина, Б. Мартос.

Тематика рефератів:

1. Аграрні реформи в Україні у XIX ст. та їх вплив на економічний розвиток України.
2. Столипінська аграрна реформа та її реалізація в Україні.
3. Математична школа в політичній економії України.
4. Економічні погляди М. Туган – Барановського.
5. Економічні ідеї соціалізму в українській економічній літературі.
6. Місце економіко-математичних досліджень Є. Є. Слуцького в розвитку світової економічної науки.
7. Промисловість Східної та Західної України в кінці XIX- на поч. XX ст.
8. Внутрішня і зовнішня торгівля в Україні в XIX – на поч. XX ст.

Запитання для самостійного опрацювання:

1. Особливості концентрації виробництва та створення монополій. Інституціональні засади в українській економічній думці. Формування неокласичного напрямку. Внесок М. Туган - Барановського у розвиток теоретичних проблем політичної економії. Теорія економічної кон'юнктури. М. Туган – Барановський. Є. Слуцький. Демократична економічна думка представників Галичини. М. Павлик, І. Франко, О. Терлецький.

Питання для самоконтролю:

1. Які етапи у розвитку класичної політичної економії в Україні можна виділити і в чому їх специфіка?
2. Які наслідки дав іноземний капітал для становлення індустріального суспільства в Україні?
3. Охарактеризуйте передумови, основні етапи та наслідки промислового перевороту в Україні. Які його особливості?
4. Розкрийте зміст аграрних реформ в Україні у 1848 і 1861 роках та порівняйте їх.
5. У чому особливість погляду на питання цінності і капіталу М. Зібера?
6. Розкрийте передумови виникнення української кооперації і види та найважливіші напрямки її діяльності.

7. У чому полягає суть індустріалізації України? Які найважливіші наслідки її до початку першої світової війни?
8. Коли розпочався і як проходив промисловий переворот на західноукраїнських землях? Чому він не завершився на початку ХХ ст.?
9. У чому полягало прогресивне значення Столипінської аграрної реформи?
10. Проаналізуйте головні форми організації внутрішньої торгівлі в Україні. Яка роль належала Україні в системі світового ринку?

Література:

1. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С.297-382.
2. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.2 / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – С. 7-113.
3. Економічна історія України: Навчальний посібник. Видання друге / Уперенко М. О., Кузнецов Е. А., Парієнко Г. К., Коломійчук Т. Х., Петришина Л. В., Мамонова В. О. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – С. 205-261.
4. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2001. – С.300-383.
5. Ковальчук В. М., Лазарович М. В., Сарай М. І. Історія економіки та економічної думки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – С. 426-440, 469-480.
6. Митрофанов А. Акціонерні товариства в металургійній промисловості України наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст. // ЕУ, 1992, №12, с.71.
7. Третяк О. Цінні папери: досвід початку століття і можливості його сучасного використання // ЕУ, 1998, №9, с.74
8. Якименко М., Краснікова О., Селіхов Д. Приватизація селянської надільної землі в Україні 1906-1917 рр.: причини, зміст, наслідки // ЕУ, 1997, №8, с.12.
9. Якименко М., Краснікова О. Торгівля землею в Україні та її соціально-економічні наслідки (1861-1918 рр.) // ЕУ, 1998, №8, с.65.
10. Історія народного господарства Української РСР: У 3-х т.- К., 1983.- Т.1.
11. Лещенко Л.І. Історія народного господарства СРСР: В 2-х т.- К., 1951-59.- Т.1-2.
12. Історія України: Курс лекцій: У 2-х кн.- Кн.1.- К.,1991.- С.454-459.

1..Столипінська аграрна реформа передбачала здійснення таких основних заходів:

- а) руйнування общини;
- б) надання кредитної допомоги селянам;
- в) організацію переселення селян у малоземельні райони;
- г) надання селянам землі у приватну власність без викупу.

2. Перше монополітичне об'єднання в промисловості України мало назву:

- а) “Продамет”;
- б) “Продвугілля”;
- в) “Синдикат цукрозаводчиків”
- г) “Продвагон”

3.У якій галузі промисловості України розпочався промисловий переворот:

- а) металургії;
- б) вугільній;
- в) харчовій;

- г) машинобудуванні
4. Назвіть економіста, який першим виступив за поєднання теорії трудової вартості з теорією граничної корисності:
- а) К. Менгер;
 - б) Ф. Візер;
 - в) М. І. Туган – Барановський;
 - г) А. Маршалл.
5. Що, згідно з В. Парето, повинна вивчати економічна наука?
- а) методи державного регулювання економіки;
 - б) потреби людини;
 - в) поведінку людини на виробництві;
 - г) обмеженість ресурсів.

Модуль 3

Заняття 9. Державно-монополістичний характер ринкової економічної системи країн європейської цивілізації в умовах світової системи господарства (перша половина ХХ ст.)

Семінарське заняття (2 год.)

Економіка провідних країн світу на початку ХХ ст. Посилення регулятивно-організаційних функцій держави в соціально - економічній сфері США, Німеччини, Англії, Франції.

1. Економічні причини та наслідки першої світової війни. Система повоєнних економічних відносин.
2. Світова економічна криза 1929-1933 рр. «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта.
3. Економічний розвиток країн Західної Європи та США у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.).
4. Теоретичні основи та економічна програма Д. Кейнса.
5. Трактатування Д. Кейнсом причин порушення рівноваги капіталістичної економіки.
6. Еволюція неокласичної теорії на початку ХХ ст.
7. Неокласичні теорії ринку та економічного зростання. Світове господарство в роки другої світової війни та її соціально-економічні наслідки.

Запитання для самостійного опрацювання:

1. Передумови виникнення неолібералізму і його відмінності від кейнсіанства.
2. «Велика депресія». Особливості економічної кризи в європейських країнах.
3. Основні ідеї праці Дж. М. Кейнса «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей». Теоретико-методологічні засади та основні напрямки раннього інституціоналізму.
- 4.

Тематика рефератів:

1. Історичні передумови виникнення і загальна характеристика кейнсіанства.

2. Економічне вчення Дж. М. Кейнса і його внесок у розвиток історії економічних учень.
3. Теорія розвитку економіки Й. Шумпетера.
4. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її наслідки.
5. «Новий курс» Ф. Д. Рузвельта.
6. Економічна політика фашистської Німеччини.

Запитання для самоконтролю:

1. У чому полягає різниця між теоріями монополії і конкуренції Дж. Робінсона, Е. Чемберлена та теорією Й. Шумпетера?
2. Чому, на вашу думку, Й. Шумпетер вважав підприємця основною продуктивною силою економічного розвитку суспільства?
3. У чому полягає новизна підходу Дж. Кейнса до економічних процесів? Яку назву отримав цей підхід і чому?
4. Які течії виділяються в сучасному кейнсіанстві?

Література:

1. История мировой экономики / Под. ред. Г. Б. Поляка и А. Н. Марковой. – М., 1999. – С. 499-523.
2. Лортикян Э. Л. История экономических реформ: мировой опыт второй половины XIX – XX вв. – Харьков: Консум, 1999. – С. 40-87.
3. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920-1990 гг.: Учеб. Пособие / А. Н. Маркова, Н. С. Кривцова, А. С. Квасов и др.; Под ред. А. Н. Марковой. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – С. 5-50.
4. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Укл. Фещенко В. М. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.
5. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.2 / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – С. 201-407.
6. Экономическая история: Учебник / С. А. Бартенев. – М.: Экономист, 2004. – С. 273-289.
7. Степанова О. Ф. Д. Рузвельт. "New Deal": історія та досвід // ЕУ, 1995, №5, с.70.

Тести:

1. Яка з європейських країн найбільше постраждала від економічної кризи 1929-1933 рр.?
 - а) Англія;
 - б) Німеччина;
 - в) Франція;
2. Якої фіскальної політики прихильники кейнсіанської теорії рекомендують додержуватися в умовах економічної кризи?
 - а) зниження державних закупівель;
 - б) зростання податків;
 - в) зниження податків і підвищення державних закупівель;
 - г) підвищення державних закупівель і зниження податків.
3. Які заходи, згідно з Кейнсом, спроможні вивести економіку з кризи?
 - а) проведення помірної інфляції.
 - б) підвищення граничної ефективності капітальних вкладень;
 - в) зниження центральним банком ставки відсотка;
 - г) активне втручання держави в економіку;
 - д) створення додаткових робочих місць;

- е) зростання продуктивного та споживчого попиту;
 - ж) усі перелічені вище.
3. Хто з економістів є засновником теорії монополістичної конкуренції?
- а) А. Маршалл;
 - б) Дж. М. Кейнс;
 - в) Е. Чемберлен;
 - г) немає вірної відповіді.
4. «Великі цикли» на думку Й. Шумпетера пов'язані:
- а) «довготривалими хвилями» технічних нововведень;
 - б) коливаннями попиту;
 - в) змінами органічної будови капіталу;
 - г) змінами потреб у зв'язку з появою нових товарів.
5. Від чого, згідно з теорією Дж. М. Кейнса, залежить динаміка особистого споживання?
- а) сукупного грошового доходу;
 - б) зростання національного доходу;
 - в) пропорції, у якій дохід розподіляється на заощадження та споживання;
 - г) немає вірної відповіді.
6. Якою була мета плану Дауеса?
- а) відновлення економічних позицій Німеччини після поразки у I світовій війні;
 - б) збільшення репараційних платежів Німеччиною;
 - в) зменшення репараційних платежів Німеччиною;
 - г) створення нових робочих місць.
7. У якій країні вперше виникає масове поточне виробництво із застосуванням конвеєра:
- а) Японії;
 - б) Англії;
 - в) США;
 - г) Франції
8. Яка з країн була на економічному піднесенні після закінчення I світової війни?
- а) США;
 - б) Німеччина;
 - в) Англія;
 - г) Франція.
9. Хто був автором першого антимонопольного законодавства?
- а) Менн та Елкінс;
 - б) Пейн та Олдріч;
 - в) Сейлер та Кеффер?
 - г) Шерман.
10. Суть «американського шляху» розвитку капіталізму у сільському господарстві полягала в:
- а) самозахоплення земель;
 - б) безплатній роздачі земель у приватну власність з метою ведення фермерського господарства;
 - в) продажі селянам земель державою для ведення фермерського господарства;
 - г) освоєнні земель для розвитку сільськогосподарського виробництва.
11. Термін «економікс» отримав загальне визнання після того, як був використаний у назві праці:
- а) Ж. Б. Сея;
 - б) Д. С. Мілля;

- в) А. Маршалла;
 - г) Дж. М. Кейнса.
12. Перша залізнична колія в Україні пролягала від:
- а) Києва до Єлисаветграда;
 - б) Балти до Одеси;
 - в) Харкова до Одеси;
 - г) Києва до Броварів.
13. Перше монополістичне об'єднання в промисловості України мало назву:
- а) Продамет»;
 - б) «Продвугілля»;
 - в) «Синдикат цукрозаводчиків»;
 - г) «Продвагон».

Заняття 10. Еволюція ринкових систем господарства провідних країн світу (50-80-ті роки ХХст.)

Семинарське заняття (4 год.)

1. Стабілізація і подальший розвиток фінансово-торговельної системи. Монетаризм.
2. Інтернаціоналізація, євро інтеграція та глобалізація у світовій системі господарства.
3. Науково-технічна революція 50-70-х років ХХ ст. Концепції НТР.
4. Економічне зростання США. Теорії економічного зростання та циклу.
5. «Економічні дива» Німеччини і Японії. Теоретична база реформ.
6. Кризи національних економік та кейнсіанства у 70-80- ті роки ХХ ст..
7. «Рейганоміка» та «тетчеризм» та їх неоконсервативне обґрунтування.

Тематика рефератів:

1. Порівняльний аналіз теорій економічного зростання неокейнсіанців та неокласична модель Р. Солоу.
2. Криза кейнсіанства та причини та основні напрями критики опонентів.
3. Особливості неоліберальної концепції державного регулювання економіки.
4. Еволюція інституціоналізму протягом ХХ ст.. та значення його ідей для розвитку сучасної економічної думки.
5. Моделі побудови ринкового господарства в провідних країнах світу.
6. Повоєнне відновлення інституціоналізму в економічній теорії. та його синтез. Дж. Гелбрейт, Ф. Перу, Г. Мюндаль.
7. Теорії економічного зростання (моделі Харрода-Домара, Р. Солоу, Н. Калдора).
8. Сутність теорії неолібералізму в інтерпретації А. Ойкена і А. Мюллера – Армака.

Запитання для самостійного опрацювання:

1. Бреттон – Вудська система та її вплив на світове ринкове господарство.
2. Економічна політика лейбористів та її роль у повоєнному відродженні британської економіки.

3. Господарська політика Л. Ерхарда.
4. Особливості «японського дива».
5. Теорії прав власності та трансакційних витрат Ф. Коуза.
6. Соціальна школа у Франції. Дирижистські моделі М. Алле та Ф. Перру.
7. Кейнсіансько-неокласичний синтез та його вираження у багатофакторній моделі економічного зростання Хікса/Хансена.
8. Теоретичний аналіз нового кейнсіанства у 80-х рр.. ХХ ст.

Запитання для самоконтролю:

1. Які об'єктивні причини зумовили кризу кейнсіанства й появу нових неокласичних концепцій?
2. Охарактеризуйте методологічні підходи М. Фрідмена та його неоліберальні погляди.
3. У чому полягають основні теоретичні ідеї монетаризму? Порівняйте їх з кейнсіанською теорією.
4. Визначте зміст політики «рейганоміки».
5. Які основні напрямки господарського реформування в провідних країнах світу в 70 – 90 – х рр. ХХст. та які основні економічні проблеми світу в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.?
6. Що спричинило використання нових моделей регулювання в США та Англії?
7. У чому сутність монетаристської концепції «економіки пропозиції»?
8. Які основні положення теорії економічного лібералізму були покладені в основу економічної політики уряду консерваторів на чолі з Маргарет Тетчер?

Література:

1. Лортикян Э. Л. История экономических реформ: мировой опыт второй половины XIX – XX вв. – Харьков: Консум, 1999. – С. 124-153, 167-200.
2. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920-1990 гг.: Учеб. Пособие / А. Н. Маркова, Н. С. Кривцова, А. С. Квасов и др.; Под ред. А. Н. Марковой. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. – С. 76-99.
3. Экономическая история зарубежных стран: Учебное пособие: 4-е изд, доп. И перераб. / Н. И. Полетаева, В. И. Голубович, Л. Ф. Пашкевич. – Мн.: Интерпрессервис; Экоперспектива, 2003. – С.381-573.
4. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.2 / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – С. 271-299, 399-415, 514-571.
5. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество: пер с англ. – М., Спб., 2004.
6. Хансен Э. Экономические циклы и национальный доход. – М., 1998.

Тести:

1. Економічна політика, заснована на концепції економічного лібералізму та його сучасній модифікації - монетаризму:
 - а) економічна політика Л.Ерхарда;
 - б) "рейганоміка";
 - в) "тетчеризм";
- 2..У якому році було створене Європейське економічне співтовариство ("Спільний ринок")?
 - а) 1945;
 - б) 1957;
 - в) 1933;
 - г) 1987.

Заняття 11. Функціонування національних господарств в системі глобальної економіки (90-і рр. ХХ – початок ХХІ ст.)

Семінарське заняття (2 год.)

1. Світова економічна глобалізація, її суть та вплив на національні господарства.
2. Інтеграція Європи та особливості економічного розвитку в її умовах.
3. Теорія прав власності та трансакційних витрат. Теорема Р. Коуза.
4. Теорія суспільного вибору та її теоретико-методологічні особливості.

Тематика рефератів:

1. Структурні та циклічні кризи останньої третини ХХст.
2. Вплив науково-технічної революції на економіку США.
3. Національні особливості економіки Японії.
4. Загальна характеристика теорії «постіндустріального суспільства» Д. Белла.
5. Проблеми трансформації суспільства та теорія техноструктури Дж. Гелбрейта.
6. Теорія суспільного вибору. Дж. Б'юкенен.

Запитання для самостійного опрацювання:

1. Економічна теорія пропозиції. Крива Лаффера.
2. Теорія раціональних очікувань (Р. Лукас, Т. Санджент, Н. Уоллес).
3. Теоретико-методологічні засади та структура нового лібералізму
4. Сучасні концепції футурології.
5. Провідні школи лібералізму («лондонська», «фрайбурзька», «паризька», «чиказька») та їх основні представники.
6. Теорія постіндустріального суспільства та її основоположники про витоки сучасної інформаційно-технологічної революції. Д. Белл.
8. Теоретико-методологічні особливості нео- та нового інституціоналізму.

Контрольні запитання:

2. Охарактеризуйте напрями еволюції інституціоналізму у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.
3. У чому полягає своєрідність теорії «індустріального суспільства» Дж. Гелбрейта?
4. Охарактеризуйте основні напрями неоінституціоналізму.
5. У чому полягає суть економічної теорії прав власності Коуза? Який зміст теоретичних та практичних висновків теорема Коуза?
6. Яка ідея лежить в основі теорії суспільного вибору?

Література:

- Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Перевод с английского. – М., 1999.
- Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М.: Логос, 2000. – С.5-140.
- Історія економічних учень: Підручник / Л. Я. Корнійчук, Н. О. Титаренко та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – С.465-497.
- Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. – Ч.2 / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2005. – С. 415-564.
- История экономических учений (современный этап): Учебник / Под общ. ред. А. Г. Худокормова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – С. 197-232, 259-274.
- Транснаціональні корпорації: Навч. посіб./ В. Рокоча, О. Плотніков, В.Новицький та ін. – К.: Таксон, 2001. – 304.

Тести:

1 .Яка країна стала родоначальницею соціального ринкового господарства?

- а) Швеція;
- б) США;
- в) Франція;
- г) Німеччина;
- д) Японія.
- г) Чехословаччина.

2 .Хто з нижчезказаних політиків метою своїх реформ бачив створення "соціального ринкового господарства"?

- а) М.Тетчер;
- б) Л.Ерхард;
- в) Р.Рейган;
- г) Ф. Кастро.

Заняття 12. Господарство України та його трактування в економічній думці в умовах адміністративно-командної економічної системи

Семінарське заняття (4 год.)

Господарство України після закінчення I світової війни. Соціально-економічні заходи радянської влади.

Перехід до політики індустріалізації, її характеристика.

Суцільна примусова колективізація. Голод 1932-1933 рр. як наслідок посилення командно-адміністративних методів управління.

Ліквідація немарксистського напрямку в економічній науці наприкінці 20 -х років. Утвердження офіційного напрямку у теоретичних дослідженнях.

Колективізація та індустріалізація на західноукраїнських землях.

Україна в умовах кризи радянської тоталітарної системи. Економічні перетворення в період «хрущовської відлиги».

Зниження ефективності радянської економіки у 60-80-ті роки. Період «застою».

«Перебудова» як остання спроба реформування радянської економічної системи та криза марксистсько-ленінської економічної теорії.

Тематика рефератів:

- 1. Економічні програми національних урядів України (Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР) та спроби їх реалізації.
- 2. Грошова реформа 1922-1924 рр.
- 3. Господарська реформа 1965 р., її причини та наслідки.
- 4. Господарство України в роки війни та післявоєнної відбудови.
- 5. Становлення директивної системи планування та перехід до перспективних планів. Соціально-економічний зміст довоєнних п'ятирічок та їх реалізація в Україні
- 6. «Перебудова» як спроба переходу до регульованої ринкової економіки.

Запитання для самостійного опрацювання:

- 1. Трансформація господарської системи в період «воєнного комунізму»
- 2. Форми і методи господарювання в період НЕПу.
- 3. Становлення адміністративно-командної системи та її теоретичне обґрунтування в українській радянській економічній літературі 20-30-х років.

4. Грошова реформа 1947 р. та її соціально-економічні наслідки.
5. Спроби лібералізації адміністративно-командної системи господарства в період «хрущовської відлиги».
6. Застійні явища в радянській економіці 70-х – першої половини 80-х років та проблеми вдосконалення господарського механізму в радянській економічній літературі.

Література:

1. Васильєва Р. Х., Горкіна Л. П., Петровська Н. А. Історія економічної думки України: навч. посіб. – К.: Либідь, 1993. – С. 168-228.
2. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – С.329-402.
3. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2001. – С.385-450.
4. Проскурін П. В. Історія економіки та економічних учень. Нариси економічної історії індустріальної цивілізації: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 251-262.
5. Юхименко П. І. Економічна історія : Навч. посіб. – К.: вікар,2006. – 2003. – С.197-213; 262-270.
- 6.Історія України: Курс лекцій: У 2-х кн.- Кн.2.- XX ст.- К.: “Либідь,” 1992.- С.197-217.
- 7.История Украинской РСР. В 10-и т.- Т.7.- К.: «Наукова думка,» 1984.- С.23-39.
8. Субтельний О. Україна: історія.- К.: “Либідь,” 1991.- С.233-241.
- 9.Деревянкін Т., Толстов Р. Грошова реформа поч. 20-х рр. та її роль у введенні сталої валюти в країні // ЕУ, 1995, №12, с.68.
10. Маслов А. Товарні біржі на Україні в період НЕПу // ЕУ, 195, №3, с.62.
11. Васюта І. Західноукраїнська кооперація: досвід господарської діяльності (1883-1939 рр.) // ЕУ, 1994, №3, с.76.
- 12.Бакуменко О. Здійснення нової економічної політики в сільському господарстві України в 1921-1928 рр. // ЕУ, 1992, №3, с.63.
13. Лортикян Е. Досвід розробки першого балансу н/г України // ЕУ, 1992, №8, с.94.

Тести:

1. У якому році був згорнутий НЕП?
 - а)1922;
 - б) 1928;
 - в) 1924;
 - г) 1933.
2. Вкажіть роки реалізації першого п’ятирічного плану розвитку народного господарства в СРСР:
 - а) 1928-1932;
 - б) 1926-1930;
 - в) 1927 – 1931;
 - г) 1929-1933.
- 3.В якому році спад промислового виробництва в Україні досяг свого максимуму - 27,7%?
 - а) 1938;
 - б) 1953;
 - в) 1994;
 - г) 1990.

4 .В результаті якої грошової реформи змінився масштаб цін, внаслідок чого долар оцінюватися в 90 копійок?

- а) 1961;
- б) 1953;
- в) 1994;
- г) 1990.

5..В Чорноморське економічне співтовариство, яке було створене у 90-х роках ввійшли:

а) Азербайджан, Грузія, Молдова, Румунія, Туреччина, Україна, Албанія, Сербія;

б) Азербайджан, Болгарія, Вірменія, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Туреччина, Україна.

в) Азербайджан, Грузія, Україна, Молдова, Румунія, Росія, Греція.

6. У якому році у СРСР був взятий курс на перебудову та прискорення соціально – економічного розвитку країни:

- а)1985;
- б) 1987;
- в) 1966;
- г) 1964.

Рекомендована література:

Основна:

1. *Блауг М.* Экономическая мысль в ретроспективе: Пер. с англ. — 4-е изд. — М: Дело Лтд, 1994. — Введение (с. 1—8); Гл. 17. Методологический посткриптим (с. 647—660).
2. *Блауг М.* Економічна теорія в ретроспектива Пер. з англ. — К.: Основи, 2001.
3. *КейнсДж. М.* Общая теория занятости, процента и денег // *Кейнс Дж. М.* Избранные произведения. — М.: Экономика, 1993. — Гл. 24.
4. *Кун Т.* Структура научных революций: Пер. с англ. / Т. Кун; Сост. В. Ю. Кузнецов. — М.: АСТ, 2001. —С. 3—268.
5. *Лакатос И.* Методология научных исследовательских программ //Вопросы философии. — 1995. — №4. — С. 135 — 154.
6. *Лакатос И.* Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / *Кун Т.* Структура научных революций: Пер. с англ. / Сост. В. Ю. Кузнецов. — М.: АСТ, 2001. — С. 269—454.
7. *Лакатос И.* История науки и её рациональные реконструкции // *Кун Т.* Структура научных революций: Пер. с англ. / Сост. В. Ю. Кузнецов. — М.: АСТ, 2001. — С. 455—524.
8. *Поппер К.* Логика и рост научного знания. — М.: Прогресс, 1983. — С. 325—376.
9. *Поппер К. Р.* Объективное знание. Эволюционный подход: Пер. с англ. — М.: Едиториал УРСС, 2002.
10. *Филлис Дин.* Роль истории экономической мысли // Панорама экономической мысли конца XX столетия: В 2 т.: Пер. с англ. / Под ред. Д. Гринэуэя, М. Блини, И. Стюарта. — СПб.: Экон. шк., 2002. — Т. 1. — С. 28—58.
11. *ХиксДж.* Теория экономической истории: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. Р.М. Нуреева. — М.: Вопросы экономики, 2003. — 224 с.
12. *Шумпетер Й.* История экономического анализа: В 3 т. — СПб.: Экон. шк., 2004.
13. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития (Исследования редпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла оныюнктуры). — М., 1992.

Підручники та посібники:

1. *Бартенев С.А.* История экономических учений: Учебник.— М.: Экономика, 2003. — С. 15—24.

2. *Бартенев С.А.* Экономические теории и школы (история и современность: Курс лекций. — М.: БЕК, 1996. — Предисловие; Гл. 1.
3. Історія економічних учень: Повний курс: Підручник / В. Д. Базилевич, Т. В. Гайдай, Н. І. Гражевська та ін. / За ред. проф. В. Д. Базилевича. — К.: Знання, 2004. — С. 15—45.
4. Історія економіки та економічної думки: Курс лекцій / Авт. кол.: С. В. Степаненко, В. М. Фещенко, С. Н. Антонюк, Н. О. Тимочко та ін.. — К.: КНЕУ, 2006. — 664с.
5. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. — Ч. 1 / За ред. В. Д. Базилевича. — 2-ге вид., випр. — К.: Знання, 2005. — С. 7—32.
6. Історія економічних учень : Підручник: У 2 ч. — Ч.1 За ред.. В. Д. Базилевича. - 3-те вид., випр.. і доп. — К.: Знання, 2006. — 582с.
7. Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. — Ч.2 / За ред.. В. Д. Базилевича. - №3 - те вид., випр.. і доп. — К.: Знання, 2006. — 575с.
8. Історія економічних учень: Навч. — мето. Посібник для самост. вивч. дисц./ Л. Я. Корнійчук та ін.. — К.: КНЕУ, 2002. — 284с.
9. *Кульчицький Б.* Сучасні економічні системи: Навч. посіб. — Л.: Лфіша, 2004. — С. 5—84.
10. *Мартыновский С.* Экономика от Аристотеля до наших дней: Ос-овные направления анализа. — Одесса: Друк, 2001. — С. 3—15.
11. *Негичи Т.* История экономической теории: Учебник. — М.: Аспект Пресс, 1995. — Предисловие; Гл. 1.
12. *Павленко Ю. В.* Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. — Вид. 2-ге, стереотип. — К.: Либідь, 2000.
13. *Проскурин П. В.* История экономики и экономических учений в кратком изложении. — К., 2004. — С. 3—20.
14. *Проскурин П. В.* Історія економіки та економічних учень. Нариси кономічної історії індустріальної цивілізації: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 005. — С. 3—18.
15. *Рих А.* Хозяйственная этика. — М: Посев, 1996. — Т. 2. — Предисловие.
16. *Селигмен Б.* Основные течения современной экономической мысли. — М: Прогресс, 1968. — Предисловие автора; Заключение.
17. Экономическая история мира. Европа / Под общ. ред М. В. Конотопова. — М., 2004. — С. 7—15.
18. Юхименко П. І., Леоненко П. М. Історія економічних учень: Навч. посіб. — 3-те вид., випр.. — К.: Знання: Прес. — 514с.

Додаткова:

1. *Аникин А. В.* Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. — 3-е изд. — М.: Политиздат, 1979. — 367 с.
2. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования: Пер. с англ. — М: Academia, 1999. — 786 с.
3. *Бродель Ф.* Время мира. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV—XVIII вв.: В 3 т. — М.: Прогресс, 1992.
5. *Виноградов В. А.* Состояние и перспективы историко-экономических исследований // Вопр. истории. — 1988. — № 4. — С. 3—12.
6. *Иноземцев В. Л.* К теории постэкономической общественной формации. — М, 1995.
7. *Иноземцев В.М.* Очерки истории экономической общественной формации. — М.: Таурус Альфа: Век, 1996. — 400 с.
8. *Иноземцев В.Л.* За пределами экономического общества. — М.: Academia: Наука, 1998. — 640 с.
9. *Иноземцев В.Л.* Расколота цивилизация. — М.: Academia: Наука, 1999. — 724 с.
10. *Козенко Б.Д., Садовая Г.М.* О периодизации новой и новейшей истории в свете новейших трактовок // Новая и новейшая история. — 1993. — № 4. — С. 87—96.
11. *Кочергин А.М.* Проблемы методологии исследования общества как целостной системы. — Новосибирск, 1988. — С. 182—192.
12. «Круглый стол». Проблемы периодизации новой и новейшей истории // Новая и новейшая история. — 1993. — № 1. — С. 77—84.
13. *Платонов С.* После коммунизма: Книга, не предназначенная для печати. — М: Мол. гвардия, 1990. — 255 с.
14. *Платонов С.* После коммунизма: Книга, не предназначенная для печати / Предисл. В. Аксенова и др. — 2-е изд.; Второе пришествие: Беседы. — М.: Мол. гвардия, 1991. — 555 с.
15. *Поletaев А. В.* Клиометрика— новая экономическая история — историческая экономика // Истоки. Вопросы истории народного хозяйства и экономической мысли. — Вып. 1. — М.: Экономика, 1989. — С. 37—54.
16. *Солодкина М.М.* Об историко-экономическом познании // Вопр. истории народного хозяйства и экономической мысли.— Вып. 1. — М.: Экономика, 1989. — С. 24—36.
17. *Сергейчик Е.М.* Философия истории.— СПб.: Лань, 2002.— С. 149—181, 370—385.

